

Direktorij naučnih serijskih publikacija otvorenog pristupa “ROAD”

Directory of Open Access Scholarly Resources “ROAD”

Anja Mastilović

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Bosna i Hercegovina / National and University Library of Bosnia and Herzegovina, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
anja@nub.ba

Direktorij naučnih serijskih publikacija otvorenog pristupa “ROAD”¹ je projekt Međunarodnog ISSN Centra (ISSN International Centre) koji se od 2013. godine razvija uz podršku Unescovog Sektora za komunikacije i informacije. Najvažnija odlika ROAD-a je besplatan pristup ISSN bibliografskim zapisima koji opisuju naučne izvore u otvorenom pristupu. U njih spadaju časopisi, monografske serije, zbornici radova s konferencija, akademski repozitoriji i naučni blogovi.

Sve zapise stvorila je mreža ISSN nacionalnih centara cijelog svijeta (92 nacionalna centra) s ISSN Međunarodnim centrom. Bibliografski zapisi naučnih serijskih publikacija otvorenog pristupa u ROAD-u su obogaćeni podacima preuzetim iz indeksnih baza podataka i baza apstrakata, direktorija kao što su DOAJ, Latindex, The Keepers register i citatnih baza časopisa kao što je Scopus.

ROAD je komplementarni Globalni portal otvorenog pristupa (GOAP²) koji pruža prikaz stanja naučnih informacija otvorenog pristupa u cijelom svijetu.

Glavne karakteristike ROAD-a su:

- fasetno pretraživanje,
- pretraživanje karte,
- napredno pretraživanje prema izdavaču, jeziku, zemlji, mjestu izdanja... i naravno prema ISSN-u,
- prezentacija izvora podataka čije se informacije koriste za obogaćivanje bibliografskih zapisa.

U glavne svrhe ROAD-a se ubrajaju:

- pružanje jedinstvene pristupne tačke različitim vrstama online naučnih izvora objavljenih širom svijeta koji su u slobodnom pristupu,
- pružanje informacija o izvorima OA, od kojih je većina indeksirana u poznatim bazama,
- pružanje pregleda naučne produkcije otvorenog pristupa širom svijeta (na primjer u svrhe statistike),
- pokazivanje novih načina korištenja ISSN-a za prikupljanje informacija iz različitih izvora.

Da bi bio u ROAD-u (Direktorij naučnih serijskih publikacija otvorenog pristupa), resurs mora zadovoljiti određene kriterije. Svaka lažna izjava koju izdavač serijske publikacije ponudi ISSN centru je kriterij za isključivanje iz baze. Oni imaju prevagu nad ostalim kriterijima.

U kriterije spadaju:

- **vrste izvora:** ROAD uključuje bilo koju vrstu online naučnih izvora: časopise, blogove, monografske serije, konferencije, institucionalne repozitorije, kontinuirane integracijske izvore poput baza podataka;
- **pristupačnost:** sav sadržaj mora biti u otvorenom pristupu, isključujući potrebu za registriranjem; sav sadržaj (članci, teze, radni članci) dostupan je od početka publikacije do posljednjeg broja; izvor mora imati svoj URL;
- **izjava o licenci:** otvorenu licencu i politiku otvorenog pristupa treba opisati na web-stranici;
- **definicija izvora:** izvor bi trebao opisati svoj cilj ili uredničku politiku, tematsku pokrivenost i ciljnu publiku, koja bi trebala biti prvenstveno na nivou istraživanja;
- **sadržaj:** sadržaj mora biti akademske ili naučne prirode u svim poljima znanja; u vrijeme podnošenja zahtjeva za ISSN ili retrospektivnih unosa u ROAD, svaki broj izvora mora sadržavati najmanje pet (5) članaka (originalnih, preglednih članaka ili eseja);

¹ <https://road.issn.org/>

² GOAP predstavlja nesmetan pristup širokom spektru OA izvora širom svijeta. Jedna od važnih značajki koje predstavlja je i OER (Open Educational Resources) o otvorenom pristupu. On nudi OA izvore za učenje o otvorenom pristupu u LMS (Learning management systems) okruženju, namijenjenom istraživačima i bibliotekarima koji su odgovorni za obezbjeđivanje što jednostavnijeg korištenja OA izvora.

- **urednička odgovornost:** u izvoru bi trebalo poimence navesti osobu koja ima uredničku i naučnu odgovornost i koja upravlja izdavaњem. Za časopise treba navesti osobe koje čine urednička tijela (redakcija, uredničko vijeće, urednički odbor ili druga imena) i institucionalne afilijacije navedenih osoba;
- **akademska afilijacija:** izvor mora imati jasno izraženu akademsku afilijaciju (puno ime, lokacija); institucija može biti javna (univerzitet ili istraživački centar) ili privatna (učeno društvo, odbor ili udruženje);
- **izdavač / pravni subjekt izvora:** časopisi bi trebali istaknuti naziv tijela ili institucije koja ih izdaje, kao i njihovu punu fizičku adresu i web-stranicu; navođenje ISNI-ja preporučuje se ako je tijelo ili institucija koja je izdavač identificirana ISNI-jem (International Standard Name Identifier);
- **lociranje izvora:** država navedena na obrascu za ISSN ili ROAD te na web-stranici izvora je zemlja u kojoj je izdavač ili pokrovitelj izdanja koje izdaje registrovan i obavlja svoje akademske i izdavačke aktivnosti; osim toga, nadležni centar za ISSN može zahtijevati od izdavača da dostavi dokaz o upisu u registar izdavača koji objavljuje priznata nacionalna institucija ili udruženje izdavača ili univerziteta;
- **stručna recenzija:** za časopise, postupak koji se koristi za odabir članaka za objavljivanje trebao bi biti detaljno opisan na web-stranici časopisa;
- **etički kodeks i indeksiranje:** časopis treba spomenuti standarde ili etičke kodekse koje koristi (COPE, OASPA, Think. Check. Submit. itd.) i indeksne servise u kojima se navodi;
- **upute autorima:** časopis bi trebao dati jasne i iscrpne upute autorima, uključujući informacije o autorskim pravima i naknadama za objavljivanje; ako nema naknada, to treba biti jasno navedeno.

Svi navedeni elementi informacija moraju biti provjerljivi i javno dostupni na web-stranici izvora. ISSN centri mogu zadržati pravo provjere usklađenosti s ovim kriterijima na bilo koji način prema vlastitom nahođenju. ISSN centri mogu odbiti indeksirati publikacije u ROAD koje nisu izravno povezane s akademskom institucijom, bez obzira na domenu znanja.